

Коршун А. О.[©]

аспірант

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-4-54-60

ЗМІСТ ПРИНЦИПУ ГЛАСНОСТІ І ВІДКРИТОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ЗАГАЛЬНОПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Розкрито зміст принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади з позицій науки теорії держави та права. Наголошено, що нині принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади так і не став предметом загальнотеоретичного пізнання, ця проблематика традиційно висвітлюється у вузькопроцесуальному аспекті. Обґрунтовано, що гласність, відкритість, публічність, прозорість, доступність правосуддя тощо є елементами транспарентності судової влади. Розкрито процесуальні аспекти принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади. Наголошено, що розвиток електронного правосуддя та забезпечення принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади мають взаємодоповнюючий характер.

Ключові слова: органи судової влади, громадянське суспільство, демократична держава, принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади, транспарентність.

Постановка проблеми. В сучасних трансформаційних умовах в Україні особливої актуальності набуває питання ефективної взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. Важливою основою такої взаємодії має стати забезпечення принципу гласності і відкритості діяльності органів державної влади, серед яких слід виокремити функціонування судової влади. Адже трансформаційні процеси, що нині відбуваються у судовій гілці влади, ґрунтуються та можуть стати результативними лише на засадах відкритості, гласності, прозорості, публічності та ін.

Вирішення спорів між окремими суб'єктами за допомогою судової гілки влади є однією з найдавніших форм та справедливо вважається основним засобом захисту прав і свобод людини і громадянина у будь-якій демократичній державі. Судова реформа, що проводиться в Україні останні декілька років, дозволила підвищити рівень довіри суспільства до суду втричі порівняно з 2005 р., сприяла підвищенню авторитету останнього. Проте у загальному контексті рівень довіри громадськості до суду залишається не таким високим – лише 16 % (дані з сайту Ради суддів України за інформацією Програми «Нове правосуддя» станом на 2018 р. [1]). Тому питання довіри суспільства до суду вимагає постійної підтримки з боку самої судової влади, зокрема, шляхом дотримання принципу гласності і відкритості. Вивчення змісту принципу гласності й відкритості діяльності органів судової влади є особливо актуальним питанням, оскільки стає визначальним чинником успішності реформування та розвитку всіх сфер життєдіяльності суспільства.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Системна трансформація, що відбувається як у чинному галузевому законодавстві, так і у науковій доктрині, вимагає перегляду вже звичних уявлень правової науки про різні принципи діяльності органів судової влади і досліджуваного принципу зокрема, їх безпосередньої реалізації. Окремі аспекти принципу гласності і відкритості діяльності органів публічної влади у цілому та органів судової влади зокрема вивчали такі вчені: В. Авер'янов, Н. Александрова, Є. Афонін, В. Бевзенко, І. Безпалько, І. Верба, О. Гаврилюк, В. Городовенко, Т. Гуржій, П. Гутник, М. Джафарова, А. Комзюк, І. Коліушко, П. Коляденко, В. Кройтор, О. Кузьменко, М. Кузьміна, Є. Курінний, В. Лемак, П. Любченко, В. Малярєнко, І. Марочкін, В. Матвійчук, Р. Мельник, О. Менів, Л. Москвич, В. Нагребельний, В. Нор, Л. Наливайко, О. Овсяннікова, О. Овчаренко, О. Петришин, С. Праскова, А. Селіванов, О. Совгиря, Г. Тимченко, М. Сірий, І. Хар, В. Шерстюк, В. Шишкін, О. Яновська та ін. Авторами проведено ґрунтовний галузевий аналіз цього та інших суміжних з ним принципів, разом із тим у розумінні принципу гласності і відкритості не досягнуто єдності щодо його змісту та співвідношення з іншими принципами діяльності органів судової влади. Вирішити цю проблему представля-

ється найбільш ефективним першочергово на рівні науки загальної теорії держави і права. Комплексний міждисциплінарний підхід до визначення юридичної природи принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади забезпечить діалектичний погляд на це явище.

У цьому аспекті постає завдання дослідження принципу гласності і відкритості як комплексного явища у сфері діяльності органів судової влади, зумовленого історичними обставинами й рівнем розвитку політичних, соціально-економічних, духовно-культурних відносин. Системний аналіз надасть можливість у подальшому виробити низку практичних рекомендацій щодо реалізації принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади та пропозицій до чинного законодавства у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Становлення гласності як атрибуту діяльності судових установ починається з часів Давнього Риму. Характерним він був і для судочинства Київської Русі, а пізніше закріплювався в джерелах права української держави незалежно від властивостей різних історичних епох [2, с. 258]. Однак у державі, заснованій на механізмі поділу влади, інститут гласності та відкритості правосуддя набуває особливого значення. Судова влада виступає контрольною стосовно дій і рішень законодавчої та виконавчої влади, при цьому сама іншим гілкам влади не підконтрольна. Обмеження розсуду суду рамками закону можливе лише в тому випадку, коли кожне судове рішення приймається під контролем суспільства, коли його обґрунтованість і неупередженість зрозуміла усім [3, с. 3].

Досліджуючи зміст гласності і відкритості, автори роблять акцент на їхній близькій взаємозв'язок з термінами «транспарентність», «публічність», «прозорість», «доступність правосуддя» та ін., що вимагає додаткового звернення до етимологічного походження цих понять.

Так, під гласністю у довідкових виданнях розуміється доступність для широкої громадськості, відомість, контрольованість дій, учинків з боку владних структур; доступний для широкої громадськості, відкритий, публічний; доступний для громадського обговорення, контролю, синоніми: публічний, відкритий [4, с. 133; 5, с. 100; 6, с. 244; 7, с. 100; 8, с. 62; 9, с. 131]. У свою чергу, терміни «гласний» та «відкритий» час від часу ототожнюються з поняттям «публічний». Під публічністю в тлумачних словниках та інших довідкових виданнях розуміється: такий, що відбувається в присутності публіки, прилюдний, гласний, відкритий [5, с. 512]; такий, що відбувається в присутності публіки, призначений для широкого відвідування та користування [4, с. 458; 7, с. 389; 8, с. 415]. Таким чином, у переважній більшості довідкових видань поняття «гласний», «відкритий», «публічний» розглядаються як тотожні.

Якщо звернутися до юридичної доктрини, то під принципом публічності розуміють демократичний принцип судочинства, який виражається у тому, що порушення кримінальних справ, їх розслідування та вирішення, а так само і розгляд цивільних справ, здійснюється відповідним публічним (державним) органом незалежно від розсуду зацікавлених осіб [10]. Більшість дослідників підтримують такий підхід (в окремих випадках наголошують на необхідності ширшого його розуміння), що також відображено і положеннях Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: прокурор, слідчий зобов'язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за винятком випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила (ст. 25).

Щодо сутності поняття публічності, то слід навести таке положення: в обстановці публічності значно знижується можливість засудження невинного або призначення надмірно суворого покарання. В усіх міжнародних нормах, що стосуються здійснення правосуддя, публічність є необхідним елементом його справедливості. Публічність (гласність, відкритість) судового розгляду справ спрямована на захист сторін від таємного правосуддя (яке не підпадає під контроль громадськості) і є одним із засобів збереження довіри до судів усіх рівнів [11, с. 57].

Отже, відповідно до чинного законодавства України та наукових підходів частини авторів, *принцип публічності* включає в себе вимогу порушувати кримінальні справи, розслідувати їх, розглядати цивільні, адміністративні та інші види справ лише уповноваженими на те органами незалежно від розсуду зацікавлених осіб; вимога до службових

осіб діяти в судовому процесі не у приватному порядку, а від імені держави (офіційно); а *публічність* передбачає вимогу від органів судової влади відкритого та прозорого розгляду та вирішення справи; інколи явища гласності, відкритості та публічності ототожують, що є, на нашу думку, помилковим. Слід зазначити, що явище публічності та принцип публічності потребують окремого ґрунтовного дослідження науковцями.

Щодо співвідношення гласності і відкритості з транспарентністю, то серед частини правників існує позиція, що гласність судочинства за своїм змістом є більш вузьким принципом, ніж транспарентність судової влади та доступність правосуддя [12, с. 93]. Вважаємо, що таке твердження є справедливим та підкріплюється низкою дослідницьких робіт, які хоча і є дещо суперечливими між собою, однак мають переважно загальний підхід до співвідношення транспарентності та гласності і відкритості.

Так, О. Крет трактує транспарентність державної влади як відкритість, прозорість, гласність, публічність та підзвітність процесу формування, розвитку і функціонування органів державної влади різного рівня й процесу прийняття ними рішень. Розглядаючи елементи транспарентності, авторка наголошує, що: прозорість – технологічна, відкритість – інституційна, гласність – інструментальна характеристики транспарентності, публічність – доступність будь-якої інформації для різних соціальних суб'єктів, підзвітність – контрольна функція транспарентності [13, с. 7]. Е. Афоніна та О. Сушия вважають, що поняття «транспарентність» змістовно поєднало у собі як «прозорість», так і «відкритість», часто ці терміни застосовуються як рівнозначні та вживаються поряд із поняттями «гласність» та «публічність» [14, с. 7–9]. Як складну конструкцію, що включає у себе поняття «гласність», «відкритість влади», «доступ до інформації», розглядає транспарентність політичної влади С. Романюк [15, с. 6]. На думку Д. Гуніна, транспарентність влади поєднує такі елементи: прозорість та відкритість, що виражають рівень довіри до здійснюваної діяльності; доступність, тобто можливість отримання необхідної інформації про діяльність публічної влади; гласність, що полягає у можливості громадського обговорення публічної інформації; ясність і зрозумілість будь-якої діяльності влади [16, с. 3]. Л. Валітова підкреслює: жоден із термінів – «відкритість», «гласність», «публічність» – не може розкрити поняття «транспарентність» повністю. Вони переважно виступають в якості елементів досліджуваного поняття. Головною складовою транспарентності науковець вважає «доступність». Відкритість, гласність і публічність виступають засобами, що забезпечують доступність тієї чи іншої інформації [17, с. 344].

Окремо слід акцентувати на дослідженні О. Овсянникової, яка вивчає проблематику транспарентності судової влади. Під цим терміном авторка розуміє стан організації судової системи і юридичної діяльності суду в демократичному суспільстві, який задовольняє потреби громадськості в отриманні інформації про механізм функціонування судових інстанцій, про ухвалені судами рішення, структуру тощо. Відкритість судового процесу розглядається дослідницею як один із елементів принципу транспарентності, а гласність – як елемент відкритості судового процесу [18, с. 4]. З таким підходом авторки можна погодитися лише частково, про що буде йтися далі.

Історичний екскурс свідчить, що у різні часи принцип гласності пов'язували з певними обставинами: ототожнювали гласність з доступністю судових актів для ознайомлення усіма зацікавленими особами та публікою; доступом до судових дій осіб, які не беруть участі у справі; розрізняли гласність для сторін і для публіки та ін. [19, с. 39]. Наукове осмислення гласності як принципу судочинства у вітчизняній доктрині розпочалося з кінця XIX ст., коли на підставі Судових статутів 1864 р. оновлювалася форма судочинства. Провідні фахівці (Є. Васьковський, В. Случевський, І. Фойницький та ін.) того часу здійснили фундаментальний внесок у дослідження гласності та відкритості судового процесу, що залишається актуальним і донині. Так, Є. Васьковський поділяв гласність на два види: гласність для сторін і загальну гласність. Розкриваючи значення гласності першого виду, він зазначав, що гласність – не самостійний принцип, а наслідок, з одного боку, принципів безпосередності й усності, а з іншого – принципів змагальності й рівності, наполягаючи при цьому на особливій значущості гласності, яка надає можливість суспільству контролювати дії суддів. Під загальною гласністю Є. Васьковський розумів доступність судового процесу для усіх бажаючих, для суспільства у цілому [2, с. 261; 20, с. 116]. Звісно, що з плином часу такий підхід автора назвав транспарентністю, проте не втратив своєї значущості.

Низка вчених-процесуалістів, як з радянських часів, так і нині, зазначають, що залежно від осіб, які можуть бути ознайомлені з діяльністю суду, виокремлюють глас-

ність для сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, – гласність у вузькому розумінні цього слова і «гласність для народу, чи публічність» (загальну, зовнішню) – у широкому значенні [21, с. 42; 22, с. 158].

На думку М. Сірого, Г. Тимченка та інших вчених, внутрішня гласність, або гласність сторін не є елементом принципу гласності [2, с. 263; 23, с. 7–9]. Обґрунтованим вважають висновок про те, що слід розрізняти гласність для сторін (внутрішня гласність) і гласність для суспільства (зовнішня гласність) О. Кузьменко та Н. Дроздович. Таке розмежування, на їхню думку, має виключне значення у розумінні співвідношення поняття гласності та принципу гласності кримінального судочинства (*предметом дослідження авторів є кримінальне судочинство. – Авт.*). Причому останній слід розуміти тільки як зовнішню гласність, яка є вимогою про відкритий розгляд справи. Зовнішня гласність не абсолютна і може обмежуватись у визначених законом випадках, внутрішня – не підлягає жодним обмеженням, оскільки це свідчило б про відсутність сторін у процесі, а отже, зазіхало б на засади змагальності й рівності судочинства. Явище гласності як поняття, здатне породжувати не лише позитивні наслідки для правосуддя у вигляді контролю з боку громадськості, а й містить об'єктивні ризики присутності на судовому розгляді широкого кола публіки та можливість негативного впливу [24, с. 33, 36]. Тож дослідники під змістом принципу гласності пропонують розуміти відкритий розгляд справи для суспільства.

Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади впливає із загального обов'язку правової, демократичної держави висвітлювати діяльність, зокрема, органів судової влади. Еволюція вітчизняного законодавства свідчить про таке: якщо у п. 6 ч. 2 ст. 129 Конституції України передбачено, що однією із засад судочинства є гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами, то вже у чинному оновленому галузевому процесуальному законодавстві використовується дещо розширена термінологія: «гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами» (п. 20 ст. 7, ст. 27 Кримінального процесуального кодексу України); «гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами» (п. 3, ч. 3 ст. 2 Господарського процесуального кодексу України); «гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами» (п. 3, ч. 3 ст. 2), «гласність судового процесу» (ст. 7), «відкритість інформації щодо справи» (ст. 8) (Цивільний процесуальний кодекс України); «гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами» (п. 3, ч. 3 ст. 2), «гласність судового процесу» (ст. 10), «відкритість інформації щодо справи» (ст. 11) (Кодекс адміністративного судочинства України); «гласність і відкритість судового процесу» (ст. 11) регламентовано у Законі України «Про судоустрій і статус суддів». Подекуди гласність та відкритість діяльності органів судової влади ототожнюють, проте, як свідчить вітчизняне законодавство, їх слід розмежовувати, хоча вони і перебувають у нерозривному зв'язку.

В. Городовенко вважає, що гласність – це забезпечення судом особам, чиїх інтересів стосується справа, права знати про дату, час і місце судового засідання у ній, права бути вислуханим у суді, а також знати про всі ухвалені рішення у справі, а відкритість – надання особам, які не причетні до судової справи, права бути присутніми у судових засіданнях [19, с. 40]. Вважаємо, що гласність та відкритість, як складові принципу діяльності органів судової влади, можна розглядати як форму та зміст, що є нерозривними елементами, де гласність передбачає фізичний доступ до зали суду (нині також через мережу Інтернет), а відкритість – можливість отримати інформацію про час, місце, предмет позову та ін. Такий підхід може варіюватися залежно від суб'єкта (учасники судового процесу чи зацікавлена громадськість), предмета розгляду справи та ін. До того ж вказане положення відповідає чинному національному галузевому законодавству.

О. Гаврилюк досліджує принцип гласності та відкритості адміністративного процесу та наголошує, що цей принцип характеризує сутність і соціальний зміст процесуального права, являє собою одну із вихідних засад процесу формування, розвитку і функціонування конкретних процесуальних норм і діяльності, що здійснюється на їх основі; забезпечувальне – забезпечує реалізацію конституційного права доступу до інформації про здійснення правосуддя та завдання адміністративного судочинства; соціально-політичне значення – його здійснення є формою реалізації громадського контролю, дієвим засобом формування громадської думки про адміністративне судочинство; виховне – є дієвим засобом виховання правової, моральної та політичної культури громадян;

процесуальне – виступає гарантією законності при розгляді адміністративних справ судами [25, с. 171]. Виходячи з доктринального правового розуміння явища гласності, принцип гласності судочинства забезпечує дотримання демократичних засад судочинства шляхом надання доступу до інформації про судовий розгляд як учасникам процесу, так і широкому загалу, за винятком установлених законодавством обмежень, та повна фіксація судового засідання технічними засобами, підкреслює П. Коляденко [9, с. 132, 135]. Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади забезпечує права окремої людини (групи людей) та права громадськості, що пов'язано з проведенням відкритого судового розгляду справи, рішення з якої може мати важливе значення не лише для конкретної особи, а й для суспільства у цілому (групи осіб та ін.).

Важливість точної реалізації принципу гласності та відкритості судового процесу на практиці не викликає жодних сумнівів. Механізм громадського контролю за належним здійсненням правосуддя давно та успішно діє у більшості демократичних західних країн, зокрема у Франції, Іспанії, а також у США, Канаді та ін. Зайва закритість судового процесу надзвичайно шкідлива для судової системи, оскільки створює інформаційний вакуум та сприяє тому, щоб у свідомості громадян виникли сумніви у законності, безсторонності діяльності суду [26, с. 10–11]. Важливою умовою відкритого судового процесу є суворе поєднання гласності з нормами судової етики під час слухання справи, оскільки предметом розгляду суду нерідко стають випадки приватного життя громадянина, що стосуються його честі і гідності [27, с. 68].

Сьогодні принцип гласності судочинства, який традиційно означав свободу доступу громадян до залів судових засідань, за сучасних умов з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій суттєво збагачується за рахунок нових форм його реалізації через традиційні ЗМІ та Інтернет. Саме через періодичну пресу, радіо і телебачення, через інформаційні ресурси Інтернету сучасна людина отримує найбільшу кількість суспільно значущої інформації про події в країні та у світі, у тому числі про судову діяльність [28, с. 13; 29, с. 124]. Саме у межах «електронної держави» інтегруються інформаційні ресурси органів державної влади та формуються системи послуг он-лайн, що властиво й органам судової влади. Розвиток електронного правосуддя та забезпечення принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади має взаємодоповнюючий характер: з одного боку, гласність і відкритість у сфері електронного середовища діяльності суду стають важливими чинниками прогресивного реформування суду й додатково впливають на реалізацію інтеграційної функції Української держави у європейському напрямі; з іншого – розвиток електронного правосуддя стає сучасною інформаційно-комунікаційною основою у дотриманні принципу гласності і відкритості діяльності суду. Ефективне забезпечення принципу гласності і відкритості діяльності суду в умовах реконструктивного розвитку України орієнтує на перебудову судової системи, зміну її застарілих конструкцій відповідно до нової архітектури у світовому просторі.

Висновки. Підводячи підсумки загальнотеоретичного дослідження змісту принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади, слід зазначити таке.

1. Забезпечення гласної та відкритої діяльності органів судової влади є одним із головних завдань нинішньої судової реформи в Україні, яка потребує потужної наукової підтримки. Враховуючи досить тривалу еволюцію інституту гласності і відкритості діяльності органів судової влади, він так і не став предметом загальнотеоретичного пізнання. Проблематика змісту принципу гласності і відкритості традиційно висвітлюється у вузькопроцесуальному аспекті, коли досліджуються питання певних процедурних особливостей діяльності суду.

2. У переважній більшості довідкових видань та наукових досліджень (правових, соціологічних, політологічних, управлінських тощо) поняття «гласний», «відкритий», «публічний», «прозорий» розглядаються як тотожні явища, незважаючи на те, що значна частина авторів все ж стверджують про необхідність їх розмежування. Обґрунтованим є вважати гласність, відкритість, публічність, прозорість, доступність правосуддя тощо елементами транспарентності судової влади, що дозволяє здійснювати належний громадський контроль за діяльністю суду. Гласність і відкритість діяльності органів судової влади не є тотожними явищами, проте тісно взаємопов'язані та доповнюють один одного.

3. Серед низки принципів саме принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади має особливе значення для формування правової культури суспільства, підвищення правосвідомості громадян, їх довіри до національної судової системи.

Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади є проявом демократизму відносин між суспільством та державою; відіграє провідну роль у забезпеченні їх незалежності, самостійності та неупередженості суду. Принцип гласності і відкритості забезпечує соціальний взаємозв'язок між судовою гілкою влади та громадськістю, виконуючи таким чином свою основну історичну функцію – захист прав і свобод людини і громадянина – та низку інших важливих функцій: виховну, інформаційну та ін. Окремі автори наголошують на необхідності виокремлення принципу відкритості та принципу гласності, однак узагальнення доктринальних джерел та чинного законодавства дозволяє стверджувати про нерозривність цих елементів в єдиному принципі. Процесуальними аспектами принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади є інформування усіх юридично зацікавлених осіб про дату і місце судового розгляду; право бути присутнім при розгляді своєї справи в суді; право ознайомлення із матеріалами судової справи та судовим рішенням особами, визначеними законом; право будь-кого із присутніх у залі судового засідання вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої тощо.

4. Розвиток електронного правосуддя та забезпечення принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади мають взаємодоповнюючий характер: з одного боку, гласність і відкритість у сфері електронного середовища діяльності суду стають важливими чинниками прогресивного реформування суду й додатково впливають на реалізацію інтеграційної функції Української держави у європейському напрямі; з іншого – розвиток електронного правосуддя стає сучасною інформаційно-комунікаційною основою у дотриманні принципу гласності і відкритості діяльності суду. Ефективне забезпечення принципу гласності і відкритості діяльності суду в умовах реконструктивного розвитку України орієнтує на перебудову судової системи, зміну її застарілих конструкцій відповідно до нової архітектури у світовому просторі.

Бібліографічні посилання

1. Рівень довіри суспільства до судової влади в процесі реформ зріс втричі і становить 16 відсотків. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/tiven-doviri-suspilstva-do-sudovoi-vladi-v-procesi-reform-zris-vtrici-i-stanovit-16-vidsotkiv>
2. Тимченко Г. П. Принцип гласності і відкритості судового розгляду: теорія, історія та перспективи розвитку. *Держава і право*. Вип. 49. 2010. С. 258–265.
3. Праскова С. В. Теоретические основы гласности правосудия: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. 28 с.
4. Сучасний тлумачний словник української мови / уклад. А.М. Яковлева, Т.М. Афонська; за заг. ред. С. В. Ломакович. Харків: Торсінг плюс, 2006. 670 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / А. П. Загнітко, І. А. Щукіна. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. 500 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови. [А-Я] / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2007. 1719 с.
7. Тлумачний словник української мови / А. Івченко. 13-те випр. вид. Харків: Фоліо, 2008. 539 с.
8. Тлумачний словник української мови / Т. В. Ковальова, Л. П. Ковріга. Харків: Синтекс, 2005. 766 с.
9. Коляденко П. Л. Про співвідношення понять «гласність судового провадження» та «повне фіксування його технічними засобами». *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2014. Вип. 3–4. С. 130–138.
10. Менів О. Проблеми розуміння принципу гласності та публічності цивільного судочинства. *Юридичний журнал*. 2009. № 11. URL: <http://www.justinian.com.ua>
11. Кононенко В. І. Неупередженість суддів. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 2. С. 56–59.
12. Городовенко В. В. Принципи судової влади: монографія. Харків: Право, 2012. 447 с.
13. Крет О. В. Інституалізація транспарентності державної влади: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Чернівці, 2010. 20 с.
14. Транспарентність влади в контексті європейської інтеграції України: конспект лекції до короткотермінового семінару в системі підвищення кваліфікації кадрів / Е. А. Афонін, О. В. Суший. Київ: НАДУ, 2010. 48 с.
15. Романюк С. В. Особенности демократизации политического управления в условиях глобализации: дис. ... канд. полит. наук. Москва, 2005. 181 с.
16. Гунин Д. И. Транспарентность и тайна информации: теоретико-правовой аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2008. 29 с.
17. Валитова Л. И. К вопросу о сущности конституционного права на информацию о деятельности органов публичной власти. *Вестник Башкирского университета*. 2014. Т. 19. № 1.

С. 343–347.

18. Овсяннікова О. О. Транспарентність судової влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 20 с.

19. Городовенко В. В. Принцип гласності та відкритості у вітчизняному судочинстві: проблеми реалізації. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. № 9. С. 38–43.

20. Васильовский Е. В. Учебник гражданского процесса. Москва: Изд. Бр. Башмаковых, 1917. 372 с.

21. Гражданский процесс: учебник / под ред. В. А. Мусина, Н. А. Чечиной, Д. М. Чечота. Москва: Проспект, 1998. 480 с.

22. Гаврилюк О. О. Зміст принципу гласності та відкритості в адміністративному судочинстві України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 156–162.

23. Сирый Н. И. Реализация принципа гласности в деятельности суда первой инстанции по уголовным делам: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Киев, 1991. 18 с.

24. Кузьменко О. Т., Дроздович Н. Л. Принцип гласності кримінального судочинства і формування довіри громадян до суду. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 10. С. 31–36.

25. Гаврилюк О. О. Принцип гласності та відкритості в адміністративному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук. Херсон, 2012. 196 с.

26. Бондарчук С. А. Гласність та відкритість судового процесу як гарантії доступу до правосуддя. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 4 (2). С. 6–11.

27. Кузьменко О. В. Адміністративна юстиція в Україні: навч. посіб. Київ: Атіка, 2007. 156 с.

28. Федотов М. А. Об обеспечении прав граждан и организаций на информацию о судебной деятельности судов общей юрисдикции в Российской Федерации. *Информационное право*. 2007. № 2. С. 12–15.

29. Городовенко В. В. Принципы судебной власти: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2012. 482 с.

Надійшла до редакції 21.12.2018

SUMMARY

Korshun A.O. The Content of the principle of publicity and openness of the activity of judicial authorities: general aspects. The article revealed the content of the principle of publicity and openness of the activity of judicial authorities from the standpoint of science and the theory of state and law. It was emphasised that the principle of publicity and openness of the activity of judicial authorities has not become the subject of general theoretical knowledge, this problem has traditionally been covered in the narrow-process aspect. It was substantiated that publicity, openness, accessibility of justice, etc., are elements of the transparency of the judiciary. Publicity and openness of the judiciary's activities are not identical phenomena, but are closely interconnected and complement each other.

The principle of transparency and openness of the judiciary's activities is of particular importance for the formation of the legal culture of society, increasing citizens' sense of justice, and their trust in the national judicial system; ensures social interconnection between the judicial branch of government and the public. The procedural aspects of the principle of publicity and openness of the activity of judicial bodies were revealed. It was emphasised that the development of e-justice and ensuring the principle of publicity and openness of the activity of judicial authorities are mutually reinforcing.

Keywords: *judicial authorities, civil society, democratic state, principle of publicity and openness of the activity of judicial authorities, transparency.*